

Η ΔΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ

Νίκος Μούδουρος

Abstract

This article briefly examines the shaping of relations between Turkey and the Turkish Cypriot community in the light of recent revelations on the relations of the Turkish state, organised mafia, business circles and the Mass Media. The specific revelations resurfaced a significant aspect of the operation of the tutelage regime, built in the Turkish-occupied territories of Cyprus since 1974. They revealed the apparatuses through which the reproduction of a dichotomous framework is facilitated and encouraged, at least as far as relations between Turkey and the Turkish Cypriot community are concerned. The re-introduction of the ideological confrontation over the tutelage regime, Turkish Cypriot reactions and the tragic symbolism of the assassination of Kutlu Adali, constitute a basis for comparison between the situation that prevailed in the Turkish Cypriot community in the 1990s with the situation that prevails today. This article examines certain key aspects of this comparison, pin-pointing that political balances in the Greek Cypriot community and the potential of cooperation with Turkish Cypriot forces, can be a factor contributing to new developments in the near future as well.

Περίληψη

Το κείμενο αυτό εξετάζει σε συντομία τη διαμόρφωση των σχέσεων Τουρκίας και Τουρκοκυπριακής κοινότητας με αφορμή τις πρόσφατες αποκαλύψεις για την σχέση μεταξύ του τουρκικού κράτους, της οργανωμένης μαφίας, επιχειρηματικών κύκλων και ΜΜΕ. Οι συγκεκριμένες αποκαλύψεις έφεραν ξανά στην επιφάνεια ένα σημαντικό μέρος της λειτουργίας του καθεστώτος κηδεμονίας που οικοδομήθηκε στα κατεχόμενα από το 1974. Αποκάλυψε τους μηχανισμούς μέσα από τους οποίους διευκολύνεται και ενθαρρύνεται η αναπαραγωγή του διχοτομικού πλαισίου, τουλάχιστον σε ότι αφορά στις σχέσεις Τουρκίας και Τουρκοκυπριακής κοινότητας. Η επαναφορά της ιδεολογικής αντιπαράθεσης για το καθεστώτος κηδεμονίας, οι αντιδράσεις των Τουρκοκυπρίων και ο τραγικός συμβολισμός της πολιτικής δολοφονίας του Κουτλού Ανταλί, αποτελούν μια βάση σύγκρισης της κατάστασης που επικρατούσε στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα την δεκαετία του

1990 με αυτή που επικρατεί σήμερα. Το κείμενο αυτό εξετάζει κάποιες βασικές πτυχές αυτής της σύγκρισης εντοπίζοντας ότι οι πολιτικές ισορροπίες στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα και η δυνατότητα συνεργασιών με τουρκοκυπριακές δυνάμεις, θα είναι παράγοντας νέων εξελίξεων και στο επόμενο χρονικό διάστημα.

Οι τραγικές αποκαλύψεις της ακροδεξιάς μαφίας

Από τις 2 Μαΐου 2021 μέχρι και τη στιγμή συγγραφής του παρόντος κειμένου, ο επικεφαλής μιας από τις βασικότερες ακροδεξιές οργανώσεις της μαφίας στην Τουρκία, Σεντάτ Πέκερ (Sedat Peker), δημοσίευσε οκτώ βίντεο. Σε αυτά αποκαλύπτει ένα σημαντικό μέρος των σχέσεων μεταξύ κράτους – μαφίας/οργανωμένου εγκλήματος – επιχειρηματικών κύκλων – ΜΜΕ, τουλάχιστον σε ότι αφορά στην δική του εμπειρία με βασικό επίκεντρο την περίοδο της διακυβέρνησης του ΑΚΡ. Πέραν από τις ανατριχιαστικές λεπτομέρειες για την εξέλιξη των διαχρονικών σχέσεων εξουσίας με τον υπόκοσμο και τα επιχειρηματικά συμφέροντα που αναπαράγονται, ο Πέκερ επανέφερε στο δημόσιο χώρο – χωρίς ίσως να το αντιλαμβάνεται ολοκληρωμένα – ένα στοιχείο ιστορικής σημασίας στην ίδια την εξέλιξη του Κυπριακού προβλήματος: Τον μετασχηματισμό των σχέσεων Τουρκίας – Τουρκοκυπριακής κοινότητας και την μετατροπή του χώρου των κατεχομένων σε ένα πολιτικό – οικονομικό πεδίο που συμπεριλαμβάνει την δραστηριότητα της οργανωμένης μαφίας σχεδόν σε όλα της τα επίπεδα. Με λίγα λόγια, μέσα από την κρισιακή κατάσταση της σημερινής διακυβέρνησης στην Τουρκία και τους εσωτερικούς ανταγωνισμούς στο μπλοκ εξουσίας, η συγκεκριμένη έκφραση του υπόκοσμου ανέδειξε μερικούς από τους τρόπους που λειτουργεί το σύστημα της κατοχής και τις συνέπειες που έχει στην Κύπρο η αναπαραγωγή τους διχτομοικού πλαισίου.

Στο 7^ο βίντεο των αποκαλύψεων του, ο Πέκερ ουσιαστικά υπέδειξε το πρόσωπο που φαίνεται να έδωσε την τελική εντολή για την δολοφονία του Κουτλού Ανταλί στις 6 Ιουλίου του 1996: Τον τότε επικεφαλής της Ασφάλειας στην Τουρκία και μετέπειτα Υπουργό Εσωτερικών, Μεχμέτ Αγάρ (Mehmet Ağar). Επομένως δημιούργησε τις προϋποθέσεις για νέες έρευνες γύρω από το τραγικό συμβάν της πολιτικής δολοφονίας του Τουρκοκύπριου διανοουμένου. Παράλληλα, αποκάλυψε και κάποια νέα στοιχεία σε ότι αφορά στην λειτουργικότητα που έχουν τα κατεχόμενα στην διακίνηση ναρκωτικών και μαύρου χρήματος.¹

Όμως η σημασία εντοπίζεται ακριβώς στα ερωτηματικά για το εάν πραγματικά το άνοιγμα του «κουτιού της Πανδώρας»² θα οδηγήσει στην εμφάνιση και εδραίωση ανατρεπτικών δυναμικών τόσο στην Τουρκία, όσο και στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα. Γιατί αυτές οι δυναμικές εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό και από την επιρροή που θα έχει η δραστηριότητα πολιτικών παραγόντων, κυρίως αντιπολιτευτικών. Υπό αυτή την έννοια, η νέα φάση που έχει διανοίξει στις σχέσεις Τουρκίας – Τουρκοκυπριακής κοινότητας επανέφερε με πολύ δυναμικό τρόπο τα

¹ Ayşemden Akin, "Suç duvarını yıkacak olan o tuğla Kıbrıs'ta mı çekilecek?", *Bugün Kıbrıs*, 27.5.2021,

<https://bugunkibris.com/2021/05/27/suc-duvarini-yikacak-olan-o-tugla-kibrista-mi-cekilecek/>

² Ömer Laçiner, "Pandoranın Kutusu Açıldı", *Birikim Haftalık*, 25.5.2021,

<https://birikimdergisi.com/haftalik/10615/pandoranin-kutusu-acildi>

βασικά χαρακτηριστικά του καθεστώτος κηδεμονίας, των βάσεων της αναπαραγωγής του, αλλά και του ρόλου που έχουν οι δυνάμεις της κοινωνικής αντιπολίτευσης στην δημιουργία ρηγμάτων. Την ίδια στιγμή αυτή η νέα φάση, με τραγική αφορμή την πολιτική δολοφονία Ανταλί, αναδεικνύεται ως ένα έδαφος συγκρίσεων της σημερινής κατάστασης του ρόλου της Τουρκίας στην Κύπρο με αυτή που επικράτησε ιδιαίτερα την δεκαετία του 1990. Μέσα από αυτή την σύντομη σύγκριση μπορούν μεταξύ άλλων να υπογραμμιστούν τα στοιχεία συνέχειας της νέο-αποικιοκρατικής πολιτικής της Άγκυρας, κάποια νέα ποιοτικά στοιχεία των σημερινών της παρεμβάσεων, καθώς και η κατάσταση της μερίδας της Τουρκοκυπριακής κοινότητας που αντιστέκεται.

Η «επιστροφή» της κληρονομιάς της δεκαετίας του 1990

Η δεκαετία του 1990 σε ότι αφορά στις σχέσεις Τουρκίας – Τουρκοκυπριακής κοινότητας στιγματίστηκε έντονα από τις αντιδράσεις της εξουσίας στην Άγκυρα ενώπιον της πολιτικής Κληρίδη για αγορά του πυραυλικού συστήματος S-300, το ενιαίο αμυντικό δόγμα και την εντατικοποίηση της συζήτησης για ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. Η κατεχόμενη Κύπρου και η Τουρκοκυπριακή κοινότητα μετασχηματίζονταν ως ένας χώρος παροχής ασφάλειας στην Τουρκία, με τραγικές επιπτώσεις στις δυνάμεις εκείνες που διαφωνούσαν με την προοπτική περαιτέρω ενσωμάτωσης των βόρειων εδαφών στο πολιτικό σώμα της Τουρκίας. Παράλληλα, η οικονομική αποσταθεροποίηση της περιόδου, η αποτυχία συγκρότησης σταθερών συνεργασιών σε κυβερνητικό επίπεδο και η αποκάλυψη της λειτουργίας του βαθέως κράτους, της οργανωμένης μαφίας και των επιχειρηματικών συμφερόντων, προκάλεσαν ρήγματα στην ηγεμονία και συνέβαλαν στη διαμόρφωση πολυεπίπεδων αντιπολιτευτικών δυναμικών.

Ειδικά στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα, η προαναφερθείσα περίοδος έφερε στην επιφάνεια μια ισχυρή ιδεολογική κρίση στο επίκεντρο της οποίας επανεμφανίστηκε το φαινόμενο της πολιτικής βίας. Οι οργανωμένες δυνάμεις που στήριξαν την ομοσπονδιακή λύση του Κυπριακού δαιμονοποιήθηκαν. Το ακροδεξιό παρακράτος επανήλθε με νέες οργανωτικές δομές. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, στις 6 Ιουλίου 1996 δολοφονήθηκε ο Κουτλού Ανταλί, αφήνοντας όμως πίσω του μια σημαντική βάση οργάνωσης της πλατιάς συνεργασίας της τουρκοκυπριακής αντιπολίτευσης. Η πολιτική δολοφονία μετατράπηκε σε μια κληρονομιά επί της οποίας για πρώτη φορά μετά το 1983 αμφισβητήθηκαν τόσο έντονα στο δημόσιο χώρο τα ιδεολογικοπολιτικά θεμέλια της «ΤΔΒΚ».

Σήμερα και με αφορμή τις εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο, η «ΤΔΒΚ» μετατρέπεται ξανά σε ένα πολιτικό πεδίο παροχής ασφάλειας για την Τουρκία. Οι δυνάμεις της αντιπολίτευσης νιώθουν ξανά την πίεση της περιθωριοποίησης που προκαλείται από την εξουσία στην Άγκυρα. Η σύγκρουση δύο διαφορετικών γεωπολιτικών ταυτοτήτων επανεμφανίζονται στο δημόσιο χώρο και παραπέμπουν στην ιστορική αντιπαράθεση για το μέλλον της Τουρκοκυπριακής κοινότητας: Από τη μια πλευρά, η άποψη ότι οι Τουρκοκύπριοι θα πρέπει να αφομοιωθούν ως δομικό μέρος του μεγαλύτερου «τουρκικού κόσμου». Από την άλλη πλευρά, η πολιτική θέση για την ανάγκη αυτονόμησης των Τουρκοκυπρίων και την κατοχύρωση της πολιτικής τους ισότητας απέναντι στην Άγκυρα και την

Ελληνοκυπριακή κοινότητα. Όπως και στο παρελθόν αυτή η αντιπαράθεση διεξάγεται και στο πλαίσιο δυναμικής επαναφοράς της θέσης για επιβολή λύσης δύο κρατών.

Οι πρόσφατες αποκαλύψεις του Πέκερ για την δολοφονία του Κουτλού Ανταλί, υπενθύμισαν με τραγικό τρόπο ότι το καθεστώς κηδεμονίας που οικοδομήθηκε από το 1974 και μετά, αναπαράγεται και μετασχηματίζεται με διάφορους τρόπους. Το ποιοτικά νέο στοιχείο εντοπίζεται σε δύο αλληλένδετους άξονες: Ο πρώτος είναι ότι η αποτυχία επίλυσης του Κυπριακού έχει ενισχύσει σε μεγάλο βαθμό τα κανάλια οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης των κατεχομένων στην Τουρκία. Ο δεύτερος είναι ότι η αντιπολίτευση ενάντια στο καθεστώς κηδεμονίας αντιμετωπίζει μεγαλύτερα προβλήματα εξαιτίας της εμβάθυνσης των εσωτερικών της διαφοροποιήσεων. Συνεπώς, η κατάσταση στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα και η διαμόρφωση των πολιτικών ισορροπιών από το αποτέλεσμα των βουλευτικών εκλογών, θα έχουν τη δική τους επιρροή στο αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα. Η δυναμική αυτή εντοπίζεται κυρίως σε ότι αφορά στις δυνάμεις εκείνες που ενδιαφέρονται και μπορούν να αναπτύξουν ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα συνεργασιών με τουρκοκυπριακές δυνάμεις.